

Aan de leden van Provinciale Staten van Noord-Holland**Datum ingekomen vragen** : 5 maart 2020**Datum GS-besluit** : 7 april 2020**Vragen nr. 22**

Vragen van mevrouw drs. **G.H. van Geffen** (VVD) over De verkoop van Tocardo aan een buitenlands bedrijf en het beleid en handelen van de provincie Noord-Holland i.c. PDENH in deze.

De voorzitter van Provinciale Staten van Noord-Holland deelt u overeenkomstig het bepaalde in artikel 45 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten mede, dat op 5 maart 2020 door het lid van Provinciale Staten, mevrouw drs. **G.H. van Geffen** (VVD), de volgende vragen bij Gedeputeerde Staten zijn ingekomen.

INLEIDING VRAGEN

Op 7 januari 2020 wordt bekend dat QES Naval en HydroWing Tocardo Tidal Power hebben verworven: <https://www.tocardo.com/ged-naval-and-hydrowing-acquiring-tocardo-tidal-power/> en <https://www.waterforum.net/overname-tocardo-tidal-power-door-brits-schotse-joint-venture/>. Zij melden dat Tocardo o.a. 9 turbines operationeel heeft en 21 patenten bezit. Het bijzondere aan de Tocardo turbines is dat ze direct aangedreven worden, zonder tandwielkasten of een mechanisme om de stand van de bladen te wijzigen en dat deze bi-directioneel werken.

Tocardo kent een opvallende historie. Rond de operationele vestiging Tocardo International BV ontstond in de loop der jaren een kerstboom aan andere BV's in Nederland en het buitenland. Op 29 december 2017 verkeerde Tocardo International BV in staat van faillissement en in januari 2018 werd Tocardo International BV failliet verklaard. De Provincie Noord-Holland nam in februari 2018 via haar onderneming PDENH BV een belang in het bedrijf Tocardo, om precies te zijn Tocardo Tidal Power BV. De doorstart die hiermee mogelijk werd gemaakt, was in 1 maand geregeld. De hierop volgende periode ging weer gepaard met een kerstboom aan BV's naast Tocardo Tidal Power BV. Op 15 oktober 2019 werd de doorstart, Tocardo Tidal Power BV, failliet verklaard. Hierover gestelde vragen in de commissies M&B van 28 oktober en 2 december jl. bleven onbeantwoord. De bekendmaking van de overname van Tocardo Tidal

Power BV door QES Naval en HydroWing leiden tot onderstaande vragen.

INLEIDING BEANTWOORDING

Wij betreuren het dat eerdere vragen over het faillissement van Tocardo Tidal Power BV nog niet allemaal zijn beantwoord. De Statenvragen zijn hieronder zo uitgebreid mogelijk beantwoord. Wij wijzen u erop dat niet alle vragen over investeringen van PDENH gedetailleerd beantwoord kunnen worden, vanwege persoonsgevoelige of bedrijfsgevoelige informatie. Wij gaan er vanuit dat onderstaande beantwoording u voldoende duidelijkheid verschaft.

Verder wordt binnenkort een technische briefing over PDENH georganiseerd voor de Statencommissie M&B, waarin u uitgebreid wordt geïnformeerd over de governance, de opzet en de werking van het fonds.

VRAGEN INCLUSIEF BEANTWOORDING GEDEPUTEERDE STATEN

Vraag 1:

In de overeenkomst tussen de provincie en PDENH wordt vermeld dat de deelnemingen van PDENH jaarlijks gewaardeerd worden door een onafhankelijke externe accountant.

Is dat ook gebeurd voor Tocardo Tidal Power BV en zo ja, wat zijn de waarderingsgrondslagen die gehanteerd worden?

Antwoord 1:

Ja, dat is ook gebeurd voor Tocardo Tidal Power BV. Het vaststellen van de waarderingen van de participaties en leningen gaat via het Valuation Committee PDENH (VC) welke vervolgens worden nagezien door de controlerend accountant van PDENH. Het VC stelt tweemaal per jaar de waarde vast van de participaties en de uitstaande leningen. Die waardering vindt plaats halverwege het kalenderjaar (medio juni) en per einde kalenderjaar (medio december). Gezien het feit dat het participaties zijn in innovatieve technologie en toepassingen hiervan, is een goede en betrouwbare benchmark niet beschikbaar. Daarmee ontbreekt een vergelijkbare betrouwbare markt waaruit de marktwaarde af te leiden is. Het innovatieve karakter van de ondernemingen beperkt het gebruik van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen en technieken. De waardering tegen reële waarde van de participaties is nagenoeg niet mogelijk dan wel zeer arbeidsintensief en kostbaar; de participaties worden daarom gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. De gekozen waardering tegen verkrijgingsprijs impliceert dat alleen gerealiseerde waardeveranderingen in de verlies- en winstrekening worden verwerkt, evenals eventuele bijzondere waardeverminderingen.

Bijzondere waardeverminderingen worden toegepast met stappen van +/- 25%. Indien na afwaardering van een participatie achteraf blijkt dat er toch voldoende onderbouwing is om aan te nemen dat de waarde van de participatie hoger is dan de (verlaagde) boekwaarde, dan dient deze te worden verhoogd. Dit gebeurt door de bijzondere waardeverandering terug te nemen, waarbij de waarde na terugname niet hoger mag zijn dan de oorspronkelijke verkrijgingsprijs. Te uwer informatie hebben we hieronder de waarderingsgrondslagen opgenomen die PDENH hanteert inzake participaties:

- *Directe (minderheids-) participaties worden (conform RJ 226.209 en artikel 10 lid 3 van het wettelijk 'Besluit actuele waarde') gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, wegens het ontbreken van betrouwbare reële waardebevestigingen bij een overigens beperkte (handels)markt (liquidity risk), of indien hiertoe aanleiding bestaat, een lagere marktwaarde.*
- *De vennootschap beoordeelt op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn dat er een bijzondere waardevermindering aanwezig kan zijn bij de participaties. Een financieel actief wordt geacht onderhevig te zijn aan een bijzondere waardevermindering indien er objectieve aanwijzingen zijn dat na de*

eerste opname van het actief zich een gebeurtenis heeft voorgedaan die een negatief effect heeft gehad op de verwachte toekomstige kasstromen van dat actief en waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt. Objectieve aanwijzingen dat financiële activa onderhevig zijn aan een bijzondere waardevermindering omvatten onder andere:

- *het niet nakomen van betalingsverplichtingen door een participatie,*
- *herstructurering van een participatie en het (gedeeltelijk) verdwijnen van een actieve markt voor een participatie.*
- *Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individueel actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de participatie als geheel. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde.*
- *De opbrengstwaarde wordt in eerste instantie ontleend aan een bindende verkoopovereenkomst; als die er niet is wordt de opbrengstwaarde bepaald met behulp van de actieve markt waarbij normaliter de gangbare biedprijs geldt als marktprijs. Voor de bepaling van de bedrijfswaarde wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige netto kasstromen bij voortgezet gebruik van het actief of de kasstroom-genererende eenheid; vervolgens worden deze kasstromen contant gemaakt waarbij een disconteringsvoet wordt gehanteerd.*
- *Indien geen betrouwbare schatting van de reële waardevermindering kan worden bepaald maakt PDENH gebruik van de volgende schaal om een waardevermindering te bepalen:*
 - *0% Laag risico – Resultaten in overeenstemming met of beter dan schatting*
 - *0% Attentie – Resultaten liggen achter het schema – Concreet bewijs van verbeteringen*
 - *25% Verdere aandacht nodig – Negatieve resultaten, aanzienlijk lager dan verwachtingen; Voldoende kans op verbeteringen*
 - *50% Risico – Negatieve resultaten, aanzienlijk lager dan verwachtingen; Geen concrete bewijzen voor verbetering*
 - *75% Hoog Risico – Resultaten aanzienlijk lager dan verwachtingen; Ernstige structurele problemen; Grote onzekerheid over verbetering*
 - *100% Verwacht verlies – Geen tekenen van herstel.*

Vraag 2:

Tegen welke bedragen is Tocardo Tidal Power BV gewaardeerd begin 2018 bij de doorstart en eind 2018?

Antwoord 2:

Tocado Tidal Power BV is bij de doorstart gewaardeerd op verkrijgingsprijs (de investering van PDENH in Tocardo Tidal Power BV bedroeg € 2.625.000).

Per 31 december 2018 is er een afwaardering van 100% toegepast en is Tocardo Tidal Power BV daarmee gewaardeerd op € 0,=. De leningen zijn geheel voorzien.

Medio 2019 is de 100% afwaardering en voorziening gehandhaafd.

Vraag 3:

In de kerstboom van Tocardo zitten twee waardevolle assets: de 9 operationele turbines en de 21 patenten. Aan de (door)ontwikkeling heeft de provincie Noord-Holland € 2.625.000 bijgedragen via PDENH (naast subsidie). Hiervan is een buitenlands bedrijf nu de eigenaar.

Welke actie heeft de provincie i.c. PDENH na het faillissement oktober 2019 ondernomen om te zorgen dat de Provincie Noord-Holland i.c. PDENH, een doorstart kan maken met die onderdelen? Of dat een gedeelte van de investering langs enige weg terug gehaald kan worden?

Antwoord 3:

Na het faillissement is het bestuur van de vennootschap per direct door de Curator overgenomen en onderzoekt de Curator of er doorstart mogelijkheden zijn dan wel verkoop van de assets, alles vanuit het belang van alle schuldeisers. PDENH was één van de schuldeisers vanwege het feit dat een groot deel van de PDENH financiering aan Tocardo middels via een lening is versterkt en deze lening kende een zekerheidsstelling op de activa van Tocardo. Het fondsmanagement heeft alle medewerking aan de Curator verleend om een doorstart mogelijk te maken vanuit de wetenschap dat verkoop van de losse assets hoogstwaarschijnlijk minder zou opbrengen dan bij een doorstart scenario.

Vraag 4:

Momenteel plukt een buitenlandse onderneming de vruchten van een onderneming (inclusief patenten) die met Nederlands overheidsgeld is opgebouwd. Zijn bij het verstrekken van risicokapitaal zekerheden (onderpanden) bedongen om te zorgen dat de investering de Nederlandse samenleving ten goede komt? Zowel bij de doorstart na het eerste faillissement als bij het verstrekken van de tranches risicokapitaal.

Antwoord 4:

De recente doorstart van Tocardo heeft plaats gevonden in een Nederlandse vennootschap gevestigd in Wieringerwerf. De aandeelhouder van deze vennootschap is een buitenlandse strategische partij die er veel aan gelegen is de technologie te brengen naar een fase waarin de markt het oppakt. De huidige aandeelhouders hebben zich gecommitteerd de financiering die nodig is om de technologie klaar voor de markt te maken te verstrekken.

Waar mogelijk heeft PDENH bij de doorstart in februari 2018 en bij de additionele stortingen zekerheden bedongen en verkregen . Deze zekerheden zijn (deels) ingewonnen.

Vraag 5.

Bron: <https://www.noord->

[holland.nl/Over_de_provincie/Organisatie/Deelnemingen/Deelnemingen/Participatiefonds_Duurzame_Economie_Noord_Holland_B_V_PDENH](https://www.noord-holland.nl/Over_de_provincie/Organisatie/Deelnemingen/Deelnemingen/Participatiefonds_Duurzame_Economie_Noord_Holland_B_V_PDENH)

Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland B.V. (PDENH)

PDENH is een participatiefonds ten behoeve van het stimuleren van duurzame energie en de economische potentie van deze sector. PDENH biedt kapitaal aan ondernemingen in deze sector in de provincie Noord-Holland.

Publiek belang

Het publiek belang is het bevorderen van een duurzame economie en het stimuleren van werkgelegenheid in Noord-Holland.

Portefeuille Circulaire Economie, portefeuillehouder Zita Pels

Website: www.pdenh.nl

Hoe verhoudt zich het verstrekken van ondernemingskapitaal aan een onderneming met een of meerdere BV's ook in het buitenland, tot bovenstaande provinciale doelstellingen?

Antwoord 5:

De investering heeft plaatsgevonden in een Nederlandse in Noord Holland gevestigde BV waar de onderneming in werd uitgeoefend (Tocado Tidal Power BV). De projecten die noodzakelijk waren om de techniek te bewijzen en de markt te overtuigen dat er turbines afgenomen zouden gaan worden werden in aparte juridische entiteiten (projectvennootschappen) ondergebracht. Daarvoor waren verschillende redenen: één overweging was dat deze projecten die overigens voornamelijk buiten Nederland plaatsvonden (Canada, UK en Schotland) samen met derden werden uitgevoerd. De projecten werden daarnaast vanuit een aparte juridische entiteit uitgeoefend om de core business van Tocardo Tidal Power BV (het bouwen en verkopen van getijde turbines) niet onnodig te belasten. Overigens werd het project in Zeeland, de getijde turbines aan de Oosterscheldekering uitgevoerd in een Nederlandse 100% dochter vennootschap van Tocardo Tidal Power BV.

Het verstrekken van ondernemingskapitaal aan Tocardo Tidal Power BV was volledig in lijn met de doelstellingen van PDENH.

Het InvesteringsReglement van PDENH staat toe dat de effecten van de investeringen van PDENH, uitgedrukt in maatschappelijk rendement ook buiten de grenzen van de provincie Noord-Holland mogen en kunnen neerdalen.

Vraag 6

Het is onvermijdelijk dat bij het zoeken naar winbare getijdenenergie over de provinciegrenzen heen contacten ontstaan. Getijden kennen geen provinciegrenzen en ook in het buitenland zijn een aantal grote internationale spelers actief op dit gebied (Frankrijk, Orkney eilanden, Noorwegen, Canada).

Is PDENH met de investering in Tocardo Tidal Power BV buiten haar mandaat getreden: *“het bevorderen van een duurzame economie en het stimuleren van werkgelegenheid in Noord-Holland”*?

Antwoord 6:

Nee, PDENH is niet buiten haar mandaat getreden. Tocardo Tidal Power BV was een Noord-Hollands bedrijf, vanwaaruit de verkoop van de turbines plaatsvond en van waaruit de technologie verder werd ontwikkeld. De investering van PDENH in Tocardo Tidal Power BV voldeed aan het InvesteringsReglement van PDENH.